

EXPUNERE DE MOTIVE

privind propunerea legislativă pentru modificarea Legii nr. 304/2004 privind organizarea judiciară

Inițiatorul propune modificarea Legii nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 827 din 13 septembrie 2005, cu modificările și completările ulterioare, pentru următoarele motive:

I. Inițiatorul propune modificarea dispozițiilor art. 24 din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, care va avea următorul conținut:

”Art 24. - (1) Completele de 5 judecători soluționează apelurile și cererile în cauzele judecate în prima instanță de Secția penală a Înaltei Curți de Casație și Justiție și judecă și în alte cauze date în competența lor prin lege, precum și ca instanță disciplinară.

(2) Apelul prevăzut la alin. (1) nu poate fi declarat decât în favoarea inculpatului.”

Sarcina legiuitorului este aceea de a crea norme juridice, iar în situația în care se constată că normele existente încalca în mod flagrant drepturile și garanțiile consacrate de Constituția României și de Convenția Europeană a Drepturilor Omului, același legiuitor este obligat să intervină și să pună în acord prevederile vădit neconstituționale sau neconventionale cu legile fundamentale la care ne-am referit.

Inițiatorul face mențiunea că modificarea propusă vizează partea din text care se referă la competența completelor de 5 judecători de a judeca apelurile în materie penală declarate împotriva hotărârilor pronunțate de Secția penală a ICCJ în prima instanță, scăpând demersului nostru atât situația “precum și ca instanță disciplinară”, cât și situația “în alte cauze date în competența lor prin lege”.

Legiuitorul, prin înființarea completului de 5 judecători în materie penală în sensul celor citate, a avut în vedere asigurarea respectării principiului dublului grad de jurisdicție în materie penală, însă considerăm că o asemenea soluție legislativă încalca atât Constituția României, cât și Convenția Europeană a Drepturilor Omului.

Art. 2 al Protocolului nr. 7 din Convenția Europeană garantează dreptul la dublul grad de jurisdicție în materie penală, astfel:

”1. Orice persoană declarată vinovată de o infracțiune de către un tribunal are dreptul să ceară examinarea declarației de vinovăție sau a condamnării de către o jurisdicție superioară. Exercitarea acestui drept, inclusiv motivele pentru care acesta poate fi exercitat, sunt reglementate de lege.

2. Acest drept poate face obiectul unor excepții în cazul infracțiunilor minore, definite prin lege, sau cand cel interesat a fost judecat în primă instanță de către cea mai înaltă jurisdicție ori a fost declarat vinovat și condamnat ca urmare a unui recurs împotriva achitării sale.”

Textul citat este inspirat de dispozițiile art. 14 paragraf 5 din Pactul Internațional ONU privitor la drepturile civile și politice, potrivit caruia orice persoana declarata vinovata de savarsirea unei infracțiuni “are dreptul de a obține examinarea de către o jurisdicție superioara a declararii vinovăției și a condamnării sale, potrivit legii”.

Spre deosebire de pactul menționat, Convenția europeană, în al doilea paragraf al art.2 al Protocolului nr. 7 instituie excepții de la principiul garantării dublului grad de jurisdicție în materie penală, în situația în care condamnarea a fost pronunțată pentru “infracțiuni minore”, astfel cum sunt acestea definite de legea națională, precum și în situația în care cel interesat a fost judecat în prima instanță de cea mai înaltă jurisdicție a statului în cauză (Convenția Europeană a Drepturilor Omului - Comentariu pe articole, Ediția a II-a, editura CH Beck, pag. 1846 - Corneliu Barsan).

Potrivit art.126 alin.1 din Constituție “justiția se realizează prin Înalta Curte de Casație și Justiție și prin celelalte instanțe judecătorești stabilite de lege”, iar în conformitate cu alineatul 3 al aceluiași articol Înalta Curte de Casație și Justiție asigură interpretarea și aplicarea unitară a legii de către celelalte instanțe judecătorești, potrivit competenței sale”.

Constatând pe de o parte, că în viziune constituțională, în statul nostru rolul instanței supreme este acela de a “asigura interpretarea și aplicarea unitară a legii de către celelalte instanțe judecătorești (deci, nu în raport de propria-i jurisdicție n.n.) și pe de altă parte văzând că în concepție convențională principiul dublului grad de jurisdicție este suprimat în aplicabilitatea sa în ipoteza “când cel interesat a fost judecat în prima instanță de către cea mai înaltă jurisdicție”, ajungem la concluzia că opțiunea legiuitorului național concretizată în adoptarea art. 24 din Legea nr. 304/2004 în limitele și dimensiunea avute în vedere în prezenta expunere, este atât neconstituțională, cât și neconvențională.

În esență, trebuie observat că există o imposibilitate de natură logico-juridică de a institui jurisdicții superioare în acele situații în care competența de judecată este stabilită de lege în mod direct la nivelul celei mai înalte jurisdicții.

Soluția convențională de instituire a excepției de la principiul dublului grad de jurisdicție în materie penală își găsește pe deplin rațiunea în argumentul expus anterior. O atare soluție este justificată totodată de ideea că odată ce acuzatului i se creează un regim juridic special pe criterii *rationae personae*, în sensul că pricina sa penală este dată spre soluționare celei mai înalte jurisdicții, pe de o parte, iar pe de

alta parte, ca in ceea ce privește compunerea completului de judecata intr-o atare situatie functioneaza principiul colegialitatii (fondul este soluționat de trei judecatori), rezulta ca dreptul intern creeaza premise necesare si totodata suficiente pentru asigurarea unei judecați corecte, argumentele mai sus enumerate constituind din punctul nostru de vedere o garanție absoluta de legalitate a oricărei soluții.

Actuala reglementare creeaza posibilitatea unor situatii, sa le numim procesuale, de neacceptat. Astfel, sa presupunem ca intr-o situatie concreta, soluția pronunțată de către completul de 3 judecatori este una de achitare. Parchetul declara recurs, iar acesta este admis cu majoritate de completul de 5 judecatori, facandu-se doua opinii separate in sensul respingerii recursului. Intr-o asemenea situatie, se constata ca dobândește autoritate de lucru judecat o hotarare de condamnare data de 3 judecatori din 8, judecatori de același rang si care functioneaza in cadrul instantei supreme, adica in cadrul celei mai inalte jurisdicții in stat. Exemplul dat tine de interpretarea ad absurdum a normei de drept, iar concluzia nu poate fi decât in sensul ca daca aceasta lasa posibilitatea nașterii unor soluții absurde ea trebuie suprimata.

Dispoziția constituționala înscrisa la articolul 126 alin. 3 potrivit cu care Înalta Curte de Casație si Justiție asigura interpretarea si aplicarea unitara a legii de către celelalte instante judecătorești, potrivit competentei sale, este suficient de clara si in concordanta perfecta cu filosofia convenționala, care instituie excepția regăsită la articolul 2 paragraful 2 al Protocolului nr. 7 la Convenția Europeana a Drepturilor Omului.

In concepția constitutională se consacra regula potrivit careia concursul dintre pactele si tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului, la care Romania este parte, si legile interne, se rezolva in favoarea reglementarilor internaționale conform principiului preeminentei dreptului internațional. Totodata, legea fundamentala a instituit excepția de la regula exprimata mai sus in situatia in care dreptul intern conține dispoziții mai favorabile.

Din aceasta perspectiva se constata ca reglementarea Convenției este in sensul exceptării existentei dublului grad de jurisdicție in situatia in care cel interesat este judecat in prima instanta de cea mai inalta jurisdicție a statului (prin jurisdicție intelegandu-se instanta de judecata), iar legea interna prevede posibilitatea exercitării caii de atac a apelului, chiar si in ipoteza exceptata de Convenție.

Cu toate acestea, este de remarcat ca dispozițiile din dreptul intern par a fi mai favorabile doar in aparenta, in realitate existenta dublului grad de jurisdicție, din punct de vedere al consecințelor juridice, creeaza posibilitatea inrautătirii/defavorizării situației persoanei judecate (avem in vedere exemplul practic expus mai sus) si, deci, functioneaza in dauna persoanei deferita justiției.

Ca atare, ceea ce legea interna a dorit sa instituie cu valoare de garanție suplimentara, in concret, existenta dublului grad de jurisdicție, in situatia analizata,

face ca norma la care ne referim sa contravina Convenției si implicit Constitutiei României.

Iată de ce initiatorul apreciaza ca nu poate fi exercitata calea de atac a apelului împotriva unei hotarari pronuntata în fond de către instanta suprema (instanta de cel mai înalt grad) decât în favoarea persoanei deferita justiției.

II. În ceea ce privește modificarea art.75 alin. (1) din Legea nr.304/2004, se propune ca acesta să aibă următorul conținut:

”Art. 75 (1) - Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție are în structură următoarele secții:

1. Secția de urmărire penală și criminalistică;
2. Secția judiciară;
3. Secția parchetelor militare;
4. Secția de investigare a infracțiunilor săvârșite de procurori și judecători, altele decât cele date în competența Direcției Naționale Anticorupție și Direcției de Investigare a Infracțiunilor de Crimă Organizată și Terorism;
5. Secția de resurse umane si documentare;

Secțiile sunt conduse de procurori șefi, care pot fi ajutați de adjuncți. În cadrul secțiilor pot funcționa servicii și birouri conduse de procurori șefi.”

Modificarea care se propune consta în înființarea la nivelul Parchetului de pe lângă ICCJ a unei secții noi- Secția de investigare a infracțiunilor savarsite de procurori si judecători, altele decât cele date în competența Direcției Naționale Anticorupție si Direcției de Investigare a Infracțiunilor de Crima Organizata si Terorism.

Soluția legislativa se impune data fiind ineficienta dovedita a mijloacelor legale si procedurale existente în legătură cu investigarea infracțiunilor savarsite de judecatori si procurori în exercitarea profesiei. Numărul soluțiilor definitive de achitare pronuntate de magistrati contrasteaza flagrant cu numărul dosarelor penale în care aceștia sunt investigați pentru fapte savarsite în exercitarea profesiei (represiune nedreapta, cercetare abuziva).

Față de cele prezentate mai sus, vă supunem spre dezbatere și aprobare prezenta propunere legislativă.

DEP CIPALIN MARIN RAADUSIN

